

posestnikovo. Najprvo, če hočemo umno kmetovati, je to, da skrbimo, da zemlja ne opeša, ker tudi v prihodnosti bomo potrebovali, da nam zemlja, kolikor mogoče, dobro obrodi. Mnogo posestnikov se je že — pa prepozno — izučilo v tem, kako potrebna je skrb za vzdržanje zemeljne moči, ko so dali vse polje v najem (štant). Ko je potekel čas najema, in so pričeli zopet sami obdelovati polje, našli so polje revno, zemljo opešano, kajti najemniki so gospodarili brez misli na prihodnost, so sejali peso za sladkor in druge rastline, ktere zemljo posebno izpivajo. Leta in leta so morala preteči, da je zemlja zopet poprejšnjo moč dobila.

Sliši se, da tudi na Kranjskem so sèm ter tjà začeli peso za sladkor prav pridno sejati. To je prav in hvale vredno; al treba je, da se gospodar varuje škode, ktera ga gotovo doletí, ako leto za letom se je peso.

To je izučilo posestnike, da kadar dajó najemniku zemljišče v najem, mu predpišejo kolobar, kako mora gospodariti, koliko gnojiti; tako je na Ogerskem, tako na Českem itd.

Vrstilni red (Fruchtwechselwirthschaft) gotovo zasluži, da ga prav na tanko preiščemo, da ga potem ceniti moremo. Slavnoznani Horsky, gospodarski svetovalec na Českem, je vpeljal ta red na Českem, in v spoznanje njegovega truda in velikega zaslužka ga je cesar v žlahni stan povzdignil. Mnogo let je govoril v tem redu, na grajščini, kateri je bil ravnatelj, je tako kolobaril in gospodaril v izgled in v spričo svojega učenja. In dosegel je svoj namen; poprijeli so se kmetovalci na Českem njegovega reda in kolobara.

Glavna lastnost vrstilne setve je ta, da se vsako leto vrstí žito z drugimi rastlinami. Eno leto žito, drugo leto detelja ali korenstvo ali sočivje itd. Vidimo torej, da vrstilna setev pripustí, da mnoge in razne rastline sejemo; pri vsem tem je pa posebno to, da je treba le malo travnikov ali celó nič. Poleti se poklada živini zeleno, za ozimno klajo služi trava, ktero na njivah pridelujemo, postavimo, deteljna trava ali mohar, ki je za konje izvrstna klaja. Da to razjasnim, omenim gospodarstvo c. kr. više kmetijske učilnice v ogerskem Starem gradu (Ungar. Altenburg), ktera nima skoraj nič travnikov (le 4); klajo vso na njivah prideluje, in vendar mnogo živine brez travnikov izvrstno redí.

Kolobar na šestletno vrstilno setev bi bil ta:

1. Pesa. *
2. Jaro žito, vžito deteljo.
3. Detelja.
4. Ozimno žito (pšenica).
5. Sočivje. *
6. Ozimno žito.

Hohenhajmska kmetija (kmetijska učilnica na Virtemberskem) ima pa le-tá kolobar:

1. Okopavina (Hackfrucht). *
2. Ječmen; v ječmenu detelja.
3. Detelja.
4. Ozimno žito.
5. Grašica za zeleno klajo.
6. Raps.
7. Pira.

K sklepu tega preiskovanja in pomenkov o raznih redovih omenim še enkrat, da to, kar sem pisal, je potrjeno po skušnjah tacih gospodarjev, katerih kmetije so lepo vredovane. Ako bi utegnile te moje dobrohoteče besede saj kteremu koristiti, lepo prosim, naj vsakdo najprej preišče lastnosti zemlje itd., po tem vsem naj sklene, kateri red (upam, da se bo prijel vrstilne setve), kateri kolobar je pravi za njegovo polje. To-liko zagotavljam, kdor bo skusil, da gotovo ne bo opustil dalje zboljševati gospodarstvo, in da bode čedalje bolj hrepenel popolnost doseči v kmetovanju.

Prihodnjič o znanstvu uravnavanja zemljišč.

Živinozdravniške stvari.

* Spet eno sredstvo, da se goveja kuga povrne. V časniku „Journ. d'Agrikult. pratique“ ime-

nitni posestnik francozki Moll naznanja, da mu je veljaven grajščak iz južne Rusije na znanje dal, da med vsemi sredstvi, ki jih je rabil za to, da bi od svoje živine odvrnil govejo kugo, se je popolnoma potrdila morska voda, ki jo je namesti navadne vode živini piti dajal. Vsa z morsko vodo napajana živina je ostala zdrava, če tudi jo je nalašč med bolno postavil. Ta rusovski grajščak ima 80.000 merinoških ovác, 2000 do 3000 goved, pa 500 do 600 kónj; domá je v Krimeji, kjer je domačija goveje kuge; v izložbi francozki je za izvrstno svojo volno prejel zlato svetinjo. — Kaj ko bi se tam, kjer ni mogoče iz morja dobivati vode, navadna voda solila s kuhinjsko soljo, ki se nareja iz morske vode?

Slovstvene stvari.

O zadevah Matice slovenske.

Razglas.

Odsek za izdavanje slovenskih knjig po Matici je imel 9. pa 16. dne t. m. posvetovanje, po katerem je soglasno sklenil, naslednje spise in knjige priporočiti slovenske Matici odboru, da si jih pridobi in jih sčasoma spravi na dan v prid in blagor slovenskemu narodu.

Pesmi V. Vodnika in J. Vesela-Koseskega.

Koledar in letopis za leto 1868. Primerna tvarina za „letopis“ bi bilo tudi življenje slavnih pisateljev in podpornikov slovenskih, na pr. M. Ravnikarja-Poženačana, P. Hicingerja, prof. M. Debeljaka itd.

Slovenski Štajar, ki se spisuje po izgledu „Vojvodstva Kranjskega pa Koroškega“ po J. Erbenu. Omenilo se je v razpravah odsekovih, da bi pri „Slovenskem Primorju“ (pri popisu Tržaškega in Goriškega) dobro služila Matici „Zgodovina tržaške škofije“, ktero je v spisu zapustil vrli pisatelj J. Kovačič.

Olikani Slovenec, knjiga (po izgledu Knigg. „Umgang mit den Menschen“ itd.) v poduk Slovincem sploh, kako naj se človek spodobno véde v mnogih razmerah svojega življenja. Potrebna je zlasti slovenskim starišem tudi knjiga, kateri je darilo bil namenil rajni prof. J. Poklukar (glej „Novice“ in „Danica“ 1866), in tudi k tej, ako treba, naj pomore Matica.

Umetni Zidar, ki ga je bil nasvetoval že P. Ladislav, in ga je Slovincem res treba tem več, ker so zadevni poduk po novi osnovi odpravili iz šole realke.

Naukoslovje ali propedeutika, ktero je priporočal gosp. M. Cigale.

Atlant ali zbirka zemljevidov vsega svetá — tudi po nasvetu Cigaletošem in sicer tako, da bi se gledé na Maticino premoženje vsako leto izdajali po 2 ali 3 zemljevidi, dokler se vès „Atlant“ ne dovrši.

Razun slovensko-latinske slovnice (Žepič-Ladislav), ktero presojuje še sedaj prof. Macun in nam je menda skoraj pošlje, želi odsek dobiti dobro slovensko-hrvaško-srbsko in pa slovensko-laško slovnico, ktera bi silo koristna bila Slovincem v njihovih pogostnih opravilih z bližnjimi sosedi Hrvati in Talijani.

Slovenski starinar, ki kaže, kako stari pa slavni so bili nekdanj Slovenci, in ki naj bi ga spisal g. Dav. Terstenjak, to je, naj bi sestavil svoje izvrstne spise o tej reči ter dal jih skupaj na svetlo, in Matica naj mu pomaga v dosege tega namena. — Morebiti bi bilo dobro, da se odločijo nekteri rodoljubi, na pr. po dekanijah slovenskih, in da spišejo slovenska rodbinska pa domača ali hišna imena ter jih pošljejo Matici v porabo pri popisovanju slovenskega naroda.

Starožitnosti slovanske, ki jih je spisal slavni Šafařík, in Matica naj skrbi, da jih Slovencem posloveni kak rodoljub.

Naučni slovar (nemški „Conversationslexicon“ imenovan), ki naj bi se jel dajati na svetlo po zgledu českega „Naučnega slovnika“, da se pričnó za-nj delati priprave. V ta namen ne bi bilo napak, da se pospeši tisk slovensko-nemškega Wolfovega slovarja.

Te reči razglasuje s tem odsek za izdavanje slovenskih knjig po Matici ljubljanski zato, da blagovolijo do novega leta 1868 oglasiti se iskreni pisatelji, ki bi spisati hoteli katero omenjenih knjig, da potem odsek poroča Matičinemu odboru, za knjige pa, za ktere bi se dotlej nihče ne oglašil, da Matica sama si poišče pisateljev.

V Ljubljani 17. novembra 1867.

J. Bleiweis, E. Costa, A. Lésar, J. Marn, J. Vavrů.

Rokopisi dramatiškega društva.

Rokopisi, ktere ima dramatiško društvo v rokah, in ktere priobčiti smo obljubili zadnjič, so ti-le:

1. Hamlet, kraljevič danski, žaloigra v 5 djanjih, po Sheakspearu posl. Dragotin Šauprl.
2. Smrt zedini ljubeča srca, izvirna žaloigra v 3 djanjih, spisal Saverjan.
3. Razbojniki, igra v 5 djanjih, po Schillerji posl. Ivan Rak.
4. Grajščak in oskrbnik, činoigra v 4 djanjih, poljski spisal Kraševsky, posl. J. N.
5. Pravica ne prestane, izvirna igra v 3 djanjih, spisal Jan. Globočnik.
6. Osveta, igra v 2 djanjih po Kotzebue (že natisnena v drugi prestavi z imenom: Stepan Šubič).
7. Jurčkove prikazni, vesela igra s petjem v 5 djanjih, česki spisal Til, posl. F. Rebec.
8. Čudodelni klobuk, burka v 3 djanjih, česki spisal Klicpera, posl. Žepič.
9. Tat v mlinu, burka v 3 djanjih, česki spisal Stepanek, posl. Kleman in Kosmač.
10. Striček, veseloigra v 3 djanjih, po Benediksu posl. Mir. Vilhar.
11. Slovenski Jurček, izvirna žaloigra v 3 djanjih, spisal Fr. Jaroslav.
12. Kljukec je od smrti vstal, burka v 1 djanji, po Kotzebue posl. J. Navratil.
13. Plemenita osveta, spisal Mikeljnov.
14. Kovač, igra v 1 djanji, posl. Novomeščan.
15. Repatnica, šaloigra v 1 djanji, po Ifflandu posl. Novomeščan.
16. Tičnik, spevoigra v 1 djanji, muzika od B. Ipavca.
17. Snubači, vesela igra v 1 djanji, posl. Zabukovec Jaka.
18. Ravna pot najboljša pot, veseloigra v 1 djanji, posl. Bernard Tomšič.
19. Zakonske nadloge, veseloigra v 2 djanjih, posl. Jan. Globočnik.
20. Oprosteni jetnik, šaloigra v 1 djanji.
21. Goljufani stavec, kratkočasnica v 1 djanji, poleg francozkega poslovenil Babnik Jože.
22. Stiska, vesela igra v 1 djanji, po Kotzebue posl. Fr. Malavašič.
23. Rodoljubja zmaga, dvogovor, poleg 2. prizora 3 dj. Schillerjevega „Viljelm Tella.“
24. Rojstni list, vesela igra v 1 djanji, prosto po nemškem.
25. Dobro jutro, veseloigra v 1 djanji, česki spisal Klicpera, posl. Kl. in K.

26. Oče in sin, vesela igra v 1 djanji, po angleškem posl. M. Lipoljub (natisnena v Vilharjevi prestavi z imenom: Filozof).

27. Pravda, vesela igra v 1 djanji, po Benediksu posl. Jan. Globočnik.

28. Zlato ne blaži, dram. drobtinica, česki spisal Klicpera, posl. Podgorski.

29. Gradiček, šaloigra v 1 djanji po Kotzebue.

30. Inserat, vesela igra v 3 djanjih, česki spisal Sabina, posl. Fr. Marn.

31. Pot skozi okno, vesela igra v 1 djanji, poleg francozkega posl. Bolé Davorin.

32. Rohovin, šaloigra v 1 djanji, česki spisal Klicpera, posl. P. G.

33. Česki godec (se je vrnil pisatelju).

Gradiva za natis je že sedaj mnogo; naj bi tedaj vsi rodoljubi krepko podpirali mlado društvo, da kmalu more mnogo iger v natisu izdati. Slovenskim čitalnicam, ki želijo prepis enega ali družega rokopisa, postreglo se bode, ako se obrnejo do odbora. Naj bi posebno tudi one bile krepke podpornice dram. društvu, ki se bode pri izdajanji iger vedno oziralo na njih potrebe.

Že naznanjeno. „Slovensko Talijo“ imajo na prodaj v Ljubljani: Giontini, Hohn in Lercher; v Kranji: Reš; v Novomestu: Vepustek in Tandler; v Celji: Sohar; v Mariboru: Feyrer; v Gradcu: Leuschner in Lubensky; v Gorici: Sohar; v Trstu: Schimpf; v Zagrebu: Galac, Zupan; na Dunaji: Mehtaristi. Odbor.

Narodopisne stvari.

Nov dokaz, da so starodavni Panoni bili Slovani.

Spisal Dav. Trstenjak

Starodavni Panoni so bili močni ljudje in visoke lepe postave. Herodian (II. 107—108) piše o njih tako: „sicut autem ejus regiones (Pannoniae) homines corporibus utuntur praevalidis, atque proceris et in pugnam caedemque paratissimis itd.“ Kakor so života bili močnega, tako tudi duha bistrega, in sicer takega, da se Vellej Paterkul čudi njihovi zmožnosti v latinščini: „in omnibus Panoniis autem non discipline tantummodo, sed linguae quoque notitia romanae, plerisque etiam literarum usus et familiaris animorum exercitatio.“ (Vellej. II, 110. prim: „Dio Cass.“ 49.)

Čevapovič (Recens. obs. Shin. prov. Budae 1830 str. 54.) omenja sledečega panonsko-slovenskega napisa na nekem spomeniku, najdenem v Mitrovicah: „Marsilius Opere Danub. Tom II. fig. 42. nro. 7. lapidem in oppido Mitrovic Sirmii ruderibus, repertum cum aevi Constantinor. epigrapha haec profert:*)

Vivice. stha. nosish. mi. ednoga. otroka. god. III.

Vivice šta nosiš mi ednoga otroka godine III.

Parca saeva! cur mihi tollis unicum sobolem ann. III.

*) Čevapovič v gori omenjeni knjigi str. 375. še omenja drugega napisa „Epigrapha anno belli Marcomanici quinto (quo M. Antoninus Imp. anno Chr. 173. Jazygas sociosque horum Marcomannos et Quados petiturus numerosum conscripserat exercitum) incisa, ab Jeremia Russo, Moscorum legati Viennam profecti, socio, descripta, et Mauro Orbino Regn. Slav. pag. 104 relata:

Styn. ovvy. uklopyen. bylje; iesti. mera. sgode. krvkovye. nass. Markoman. i. Brete. Slavnov. Lyto. V. Boya. nasga. . . Markoman. proyde. ni. Slavnov. . . Stynu. pokoy. lyth. v vika. —

Ako je ta napis avtentičen, dal bi se sledeči smisel iz njega dobiti:

Styn ovi uklopjen bil jest mera sgode krvkovie nas Markoman i brät Slavnov lita V. boja našga. Markoman proyde, ni Slavnov. Stynu pokoy lit v vika.